

і поведінка не співпадають з тими, які вважається в соціумі гендерно-відповідними, але все ж таки в них переважають фемінні характеристики. Зроблено висновок про те, що чим більше рівень невизначеності гендерної ідентифікації у студенток, тим у них нижче визначеність стосовно соціальних ролей, які є шаблоном поведінки, що очікується від людини, яка займає певний статус у суспільстві. Чим більше соціальних ролей людина здатна відтворити, тим краще вона пристосована до життя, тим більше вона успішна. Якщо у студенток не вистачає знань про соціальні ролі, то вони є нерішучими, не можуть обрати щось конкретне, це в свою чергу тягне за собою невпевненість, що буде мати вплив на їхнє соціальне життя та навчальну діяльність.

Ключові слова: психологічні особливості, гендерна ідентичність, студентки, психологічна стать, невизначеність особистості.

Подано до редакції 29.03.2018

Reviewed by Doctor of Psychology, prof. A. Massanov

УДК: 159.923.2

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-5-5>

Антоніна Львовочкіна,

доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи,

Леся Люта,

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Академіка Глушкова 2-а, м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття розкриває результати експериментального дослідження, спрямованого на вияв динаміки формування та розвитку соціальної активності студентів, що навчаються за спеціальністю «соціальна робота». Передбачається, що включення до навчального процесу майбутніх соціальних працівників таких навчальних дисциплін, як: «Теоретичні та практичні основи організації волонтерської діяльності», «Соціальна екологія та екологічна психологія», «Мережева організація соціальної роботи», «Організація соціальної роботи у громаді», які передбачають не тільки вивчення теорії та можливість застосувати її на практиці, але й створення та впровадження власних соціальних проєктів, сприятиме у них розвитку соціальної активності як базової компетентності соціального працівника. У дослідженні були використані авторські методики: «Визначення рівня обізнаності та активності у сфері соціальної діяльності»; «Визначення рівня обізнаності у сфері екології та рівня екологічної культури»; малюнковий тест «Соціально активне суспільство», а також метод спостереження, за допомогою якого відбувалося спостереження за соціальною активністю студентів. На основі застосування зазначених методик визначено: рівні розвитку соціальної активності та рівні розвитку екологічної культури як одного із важливих показників соціального інтересу та соціальної спрямованості. Виявлені статистично значимі показники розвитку соціальної активності студентів від початку навчання на першому курсі бакалаврату до його завершення – на четвертому курсі. Виявлено, що застосування навчальних дисциплін, які потребують вміння знаходити соціальні проблеми та розв'язувати їх самостійно, значно впливають на розвиток соціальної активності студентської молоді, спрямованої як на різноманітні соціальні групи, так і на життєве середовище соціуму, що розглядається як субсоціальний об'єкт.

Ключові слова: соціальна активність, зелена соціальна робота, професійна компетентність, соціальний інтерес, створення та підтримка соціальних груп.

Вступ

Соціальна робота в Україні як академічна дисципліна та професійна діяльність в останні роки, коли, з одного боку – у нашій країні йде війна і існує потреба у допомозі переселенцям, військовим, людям з інвалідністю, а з іншого – відбуваються потужні трансформаційні процеси, що потребують створення соціальних проєктів та активної участі у них, стає

надзвичайно актуальною. Як відповідь на запит суспільства, в українських закладах вищої освіти значно розширено підготовку майбутніх соціальних працівників, відкрито аспірантуру, видаються фахові журнали з соціальної роботи, проводяться школи, міжнародні конференції, круглі столи.

Найгострішою сучасною проблемою соціальної роботи в сучасній Україні є необхідність підготовки

таких фахівців, які були б здатні зробити значний внесок у поліпшення соціальної ситуації як окремих громадян, так і суспільства в цілому, що, у свою чергу, стрімко змінюється. Сьогодні потрібні соціальні працівники, які не тільки знають сучасні теорії соціальної роботи та вміють застосовувати різноманітні методи і технології, а й також – здатні самостійно знаходити соціальні проблеми та розв'язувати їх. Якщо виходити із компетентнісного підходу до навчання, то основною компетентністю соціального працівника у сучасному суспільстві є соціальна активність. Соціальну активність ми розглядаємо як спрямованість здібностей, знань, навичок, прагнень, концентрацію вольових і творчих зусиль на реалізацію нагальних потреб, цілей та ідеалів соціуму, з метою його становлення та розвитку. Крім того, ми вважаємо, що соціальна активність виражається у здатності активізувати різні верстви населення, включаючи і ті, які є соціально вразливими і яким потрібна системна соціальна допомога.

У зв'язку із цим нами була обрана тема дослідження: «Психологія формування соціальної активності майбутніх соціальних працівників». Для перевірки зазначених тверджень було сформульовано припущення, що задля формування базової компетентності соціального працівника навчальний процес має підсилитися такими дисциплінами, що дають змогу студентів розкрити його творчий потенціал та сформувати у нього високий рівень соціальної активності.

Базовими для розвитку теорії і практики формування соціальної активності стали: «теорія соціального інтересу» А. Адлера та концепція «зеленої соціальної роботи» Л. Домініеллі (Адлер 2013; Dominelli 2014). Також ми спиралися на концепцію формування та розвитку особистісного становлення суб'єктів професійної діяльності у соціономічних професіях О. Чуйко (Чуйко 2018). Разом із тим, означена проблема потребує подальшого детального розгляду, що має призвести до можливості формування у соціальних працівників такого рівня компетентності, який дозволить розв'язувати нові задачі, які все частіше постають перед соціумом.

Мета та завдання

Метою нашого дослідження є узагальнення даних, спрямованих на формулювання концепції підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в умовах трансформації соціуму, спрямованої на розбудову соціально активного суспільства.

Виходячи із зазначеної мети ми поставили перед собою такі завдання: визначити рівень соціальної активності студентів, що навчаються за спеціальністю «соціальна робота»; завдяки впровадженню в навчальний процес нових дисциплін, розробити шляхи та методи розвитку соціальної активності майбутніх соціальних працівників; показати динаміку розвитку

соціальної активності студентів соціономічних професій.

Методи дослідження

Були використані авторські методики: «Визначення рівня обізнаності та активності у сфері соціальної діяльності»; «Визначення рівня обізнаності у сфері екології та рівня екологічної культури»; малюнковий тест «Соціально активне суспільство», а також метод спостереження, за допомогою якого відбувся аналіз соціальної активності студентів.

За допомогою методики «Визначення рівня обізнаності та активності у сфері соціальної діяльності» ми дослідили зазначені у їх назві параметри, яких налічується 9, а саме: підтримка соціального рівня малих груп; покращення соціального рівня малих груп; створення нових соціальних структур малих груп; підтримка соціального рівня громад та спільнот; покращення соціального рівня громад та спільнот; створення нових соціальних структур громад та спільнот; підтримка соціального рівня країни; покращення соціального рівня країни; створення нових соціальних структур країни; де перший – найнижчий рівень соціальної активності, а дев'ятий – найвищий.

За допомогою методики «Визначення рівня обізнаності у сфері екології та рівня екологічної культури» ми дослідили 12 рівнів зазначених у назві параметрів, які є необхідними для створення життєвого середовища соціуму.

Аналізуючи за допомогою контент-аналізу результати малюнкового тесту «Соціально активне суспільство», ми обрали два пункти: 1) «на малюнку зображено лише результат діяльності соціально активного суспільства» та 2) «на малюнку зображено як процес діяльності соціально активного суспільства, так і його результат». Зображення процесу діяльності може говорити про усвідомлення суб'єктом створення малюнку того, що потрібно робити, щоб бути соціально активним.

Організація та процедура дослідження відбувалася наступним чином. На початку 2013/2014 навчального року було проведено дослідження на факультеті психології КНУ імені Тараса Шевченка у студентів 1-го курсу спеціальності «соціальна робота» (експериментальна група) та студентів 1 курсу спеціальності «психологія» та – 4-го курсу спеціальності «соціальна робота» (контрольні групи). Зазначимо, що група студентів 4-го курсу навчалася не за новими програмами, а за попередньо створеними. Було застосовано вищезазначені авторські методики.

Робота з методикою «Визначення рівня обізнаності та активності у сфері соціальної діяльності» здійснюється у два етапи: I етап – кожен студент отримує незаповнений бланк методики, де потрібно написати, що він знає про соціальну активність, тобто заповнити відповідні клітинки, де означені рівні соціальної активності – від найнижчого (першого) – підтримки соціуму на рівні малих груп, до – найвищого (дев'ятого) – створення нових соціальних

структур на рівні країни. Перед цим проводиться настановча лекція, де викладач інструктує, уточнює поняття та відповідає на запитання студентів. Заповнена таблиця може виглядати наступним чином (див. табл. 1), але залежить це від того, як і наскільки повно її заповнить студент, який має працювати самостійно. Зазначимо, що студенти через недостатню

обізнаність у цій сфері можуть не заповнити таблицю до кінця, тому має фіксуватися останній заповнений рівень, який і стане показником рівня обізнаності у сфері соціальної діяльності. Це може бути рівень від першого до дев'ятого, у залежності від заповнених клітинок.

Таблиця 1.

Визначення рівня обізнаності та активності у сфері соціальної діяльності

Види соціальної діяльності	Підтримка соціуму	Покращення соціуму	Створення нових соціальних структур
У с в і д о м л е н н с о ц і а л ь н и х п р о б л е м	Рівень малих груп	Організація волонтерської допомоги Організація діяльності з метою збереження та розвитку життєвого середовища	Заохочення до соціальної активності членів малих груп та клієнтів соціальних служб
	Рівень громади та спільноти	Моніторинг соціальної ситуації Організація соціальної служби та залучення волонтерів Соціологічне дослідження Організація волонтерського руху	Заохочення до соціальної активності членів громад та спільнот
	Рівень країни	Соціологічне дослідження Організація волонтерських рухів	Соціальна реклама Соціальне кіно
			Створення волонтерських структур для допомоги як малим групам, так і окремим громадянам Організація груп самопомоги Створення майданчиків для комунікації у громаді Створення груп, що працюють у межах концепції «зеленої соціальної роботи» Створення соціальних мереж Створення рекреаційних зон Створення рухів, партій, спільнот, громадських та недержавних організацій

На II етапі дослідження студенти мають позначити у таблиці той найвищий рівень, якого вони досягли на той час у своїй соціальній активності. Це, власне, і буде рівень їхньої соціальної активності.

Аналогічним чином здійснюється робота з методикою «Визначення рівня обізнаності у сфері екології

та рівня екологічної культури»: на першому етапі визначається рівень обізнаності у сфері екології, а на другому – рівень екологічної культури. На відміну від першої методики – тут ми фіксуємо 12 рівнів обізнаності та екологічної культури. Заповнена таблиця може виглядати наступним чином (див. Табл. 2.).

Таблиця 2.

Визначення рівня обізнаності у сфері екології та рівня екологічної культури

Е к о л о г і ч н а с в і д о м і с т ь	Форми діяльності та свідомості	Еколого-орієнтована діяльність		
		Збереження довкілля	Розвиток довкілля	Створення елементів довкілля
	Відображення мікрорівня середовища	Налаштування на позитив; догляд за власною територією.	Налаштування на конструктив; внесення змін, що оптимізують середовище власного подвір'я, квартири.	Налаштування на співробітництво; створення зимового саду; встановлення годівничок для птахів.
	Відображення мезорівня середовища	Організація суботників з прибирання сміття на прибудинковій території.	Насадження дерев, кущів, квітів; облаштування шляхів для пересування людей на візках.	Облаштування дитячого майданчику; створення спеціальних стоянок авто.
	Відображення макрорівня середовища	Використання екологічного транспорту; участь у екологічних заходах на рівні міста, країни.	Розвиток еколого-економічної культури; розширення та впорядкування рекреаційних зон.	Створення заповідників; створення «зеленого поясу» навколо пустель.
	Відображення мегарівня середовища	Застосування інноваційних технологій, дружніх до довкілля.	Запровадження неперервної екологічної освіти; розробка екологічних технологій переробки відходів.	Участь у глобальних екологічних проектах, спрямованих на створення оновленого життєвого середовища для людства.

Інструкція до малюнквого тесту полягає у тому, що студентів просять створити малюнок на тему: «Соціально активне суспільство». Цей тест аналізується за допомогою контент-аналізу, де за одиниці аналізу обрано дві позиції: 1) зображення на малюнку лише результату діяльності соціально активного суспільства, наприклад, намальовано чисті, красиві вулиці, де гуляють люди; 2) зображення на малюнку не лише результату діяльності соціально активного суспільства, але і – самого процесу активності, де люди саджають дерева, допомагають іншим, прибирають, будують, влаштовують соціальні акції тощо. Тобто малюнки другого типу свідчитимуть про те, що суб'єкт малювання усвідомлює, що соціально активне суспільство передбачає діяльність кожного свого члена, що благополуччя суспільства не виникає саме по собі, а будується завдяки праці багатьох людей.

Обговорення та результати дослідження

Витоки дослідження соціальної активності сягають до праць видатного психолога Альфреда Адлера, який говорив, що коли людина хоче позбавитися від туги, вона має протягом двох тижнів думати про те, що вона може зробити хорошого для свого ближнього. Причому, малює на увазі не родич, а саме та людина, яка опинилася поряд у певний час і потребує допомоги. А. Адлер також одним з перших після Першої світової почав практикувати психологічну роботу у групах, оскільки запитів на терапію було багато, особливо у тих, хто повернувся з війни, а можливостей, як матеріальних, так і інших – мало

(Адлер, 2013). Крім того, він сформулював поняття «соціальний інтерес», що визначається ним як здатність цікавитися іншими людьми та проявляти до них співчуття (брати участь), тобто, бути зацікавленим в інших людях, бути частиною цілого, робити свій внесок у благополуччя людства, ціннісне ставлення до життя та загалом до того, що знаходиться довкола. Виходячи з цього, А. Адлер зазначав, що соціальний інтерес може бути спрямовано на три категорії об'єктів: субсоціальні об'єкти – предмети, ситуації або види діяльності: природа, наука, мистецтво; соціальні об'єкти – усе живе; супрасоціальні об'єкти – Всесвіт, увесь світ у цілому (Сидоренко, 2002). Ця концепція Адлера дала нам підставу досліджувати обізнаність у сфері екології та екологічну культуру як об'єкт соціального інтересу, а значить – і соціальної активності.

У контексті категорій об'єктів соціальної роботи, зокрема субсоціальних об'єктів, дотичною до теорії А. Адлера є концепція «зеленої соціальної роботи» Лєни Домінеїлі, яка розглядає соціальне та природне середовище як взаємопов'язані та взаємозалежні (Dominelli, 2014).

Важливим для нас є також дослідження О. Чуйко, яка емпірично зафіксувала кризовий етап, який припадає на закінчення студентами четвертого курсу, що характеризується дезорієнтацією у побудові життєвих цілей та втратою сенсів при моделюванні професійного майбутнього (Чуйко, 2018). Такий висновок спонукає нас до подальшої оптимізації навчального процесу у бакалавраті з метою допомоги студен-

там у їх професійному самовизначенні та набутті ними необхідних професійних компетентностей.

Виходячи із вищезазначеного, ми побудували наш формуючий експеримент наступним чином. Експериментальне дослідження тривало з вересня 2013 року по червень 2017 року. Загалом у дослідженні взяли участь 95 студентів факультету психології Київського національного університету. Із них: у формуючому експерименті взяли участь 32 студента факультету психології, спеціальності «соціальна робота». Контрольну групу склали студенти 1 курсу факультету психології спеціальності «психологія» (30 осіб), які потім стали контрольною групою на 4 курсі та студенти 4 курсу спеціальності соціальна робота (33 особи), що навчалися за старою програмою, з метою підтвердження припущення щодо детермінуючого впливу активізації самостійної та творчої учбової діяльності студентів на рівень їхньої соціальної активності.

Перший етап вивчення різних аспектів соціальної активності студентів факультету психології відбувався у вересні – жовтні 2013 року, протягом 2013 – 2017 років проводилося спостереження та експеримент, спрямований на формування соціальної актив-

ності майбутніх соціальних працівників завдяки впровадженню нових навчальних технологій, що застосовувалися, зокрема на таких дисциплінах, як «Соціальна психологія та екологічна психологія» (1 курс), «Теорія і практика організації волонтерської діяльності» та «Мережева організація соціальної роботи» (2 курс), «Соціальна робота у громадах» та «Методологія та методи дослідження в соціальній роботі» (3 курс). Вивчаючи ці предмети, студенти вчилися виокремлювати та аналізувати соціальні проблеми сучасного суспільства, знаходити шляхи їх розв'язання, створюючи та впроваджуючи у практику соціальні проекти. На четвертому курсі, на основі набутих компетентностей вони реалізовували власний дипломний проект, який стосувався певної соціальної проблеми. Протягом цих років нами велося спостереження за формуванням та розвитком професійних компетентностей соціального працівника, основною з яких є соціальна активність. І, нарешті наприкінці 2016/2017 навчального року нами було проведене констатувальне дослідження, що мало продемонструвати результати формування експерименту, який проводився з вересня 2013 року (див. табл. 3).

Таблиця 3.

Рівень соціальної активності до початку експерименту

Рівень соціальної активності	Групи досліджуваних	Кількість студентів	Середній показник	Стандартне відхилення
	Психологи 1 курсу	30	1,30	0,596
	Соціальні працівники 1 курсу	32	1,31	0,644
	Соціальні працівники 4 курсу, (попередня програма)	33	1,51	0,711

Як видно з таблиці 3, середні показники соціальної активності студентів факультету психології 1 курсу (як психологів, так і соціальних працівників), а також – соціальних працівників 4 курсу, що навчалися за попередньою програмою, що проводилися перед початком експерименту, були на низькому рівні. Вони склали трохи більше 1 (з 9 можливих) і не мали

статистично значимих відмінностей за t-критерієм для незалежних вибірок ($p = 0,937$).

Разом із тим, як видно з таблиці 4, знання у сфері соціальної активності у цих студентів були вищими, ніж сама активність. Тобто, було встановлено розрив між знаннями та активністю студентів, що може свідчити про те, що самі по собі знання не стимулюють активність.

Таблиця 4.

Рівень знань у сфері соціальної активності до початку експерименту

Рівень знань у сфері соціальної активності	Групи досліджуваних	Кількість студентів	Середній показник	Стандартне відхилення
	Психологи 1 курсу	30	5,23	0,679
	Соціальні працівники 1 курсу	32	5,19	0,592
	Соціальні працівники 4 курсу, (попередня програма)	33	6,1	0,845

Аналогічні за своєю сутністю показники ми отримали після аналізу результатів методики «Визначення рівня обізнаності у сфері екології та рівня екологічної культури»: у студентів спостерігався значний

розрив між екологічними знаннями та їх екологічною діяльністю.

Що стосується малюнквого тесту «Намалюй соціально активне суспільство», то студенти на початку експерименту переважно зображали тільки

результат суспільної діяльності, а не його процес, що могло свідчити про те, що суб'єкти малювання були відмежовані від процесу соціальної діяльності.

Крім того, як показали результати спостереження динаміки розвитку соціальної активності, студенти спеціальності «Соціальна робота» стали більш актив-

ними як у діяльності в групі та на факультеті, так і поза їх межами. Вони не тільки беруть участь як у заходах, що проводяться на факультеті, у своїх громадах, у місті, але й самі створюють багато заходів, створюють та реалізують власні проекти.

Таблиця 5.

Порівняльна таблиця експериментальної та контрольних груп після експерименту

Рівень соціальної активності	Групи досліджуваних	Кількість студентів	Середній показник	Стандартне відхилення
	Психологи 4 курсу	30	1,30	0,596
	Соціальні працівники 4 курсу	32	6,19	0,535
	Соціальні працівники 4 курсу, (попередня програма)	33	1,51	0,711

Результати дослідження, яке було проведено через чотири роки (2017 рік), показали значні позитивні зміни у розвитку соціальної активності та екологічної культури майбутніх соціальних працівників. Як видно з таблиць 5 та 6, середній показник соціальної активності студентів, що навчалися за спеціальністю «соціальна робота» за новою програмою, виріс із 1,31

до 6,19, тобто переважна більшість студентів у своїй соціальній діяльності досягли 6 рівня. Контрольні групи залишилися на попередньому рівні. За t-критерієм для незалежних вибірок виявлено відмінності між вибірками, які є статистично достовірними на високому рівні значимості ($p = 0,000$).

Таблиця 6.

Динаміка розвитку соціальної активності студентів спеціальності «соціальна робота»

Рівень соціальної активності	Групи досліджуваних	Кількість студентів	Середній показник	Стандартне відхилення
	Соціальні працівники 1 курсу (до експерименту)	32	1,31	0,644
	Соціальні працівники 4 курсу (після експерименту)	32	6,19	0,535

На стовпчиковій діаграмі (Рис. 1) показано зростання рівня соціальної активності у студентів спеціальності «соціальна робота» після проведення

експерименту. Якщо на першому курсі цей рівень, у середньому, був вищим за 1, то на четвертому – вищий за 6 (див. табл. 1).

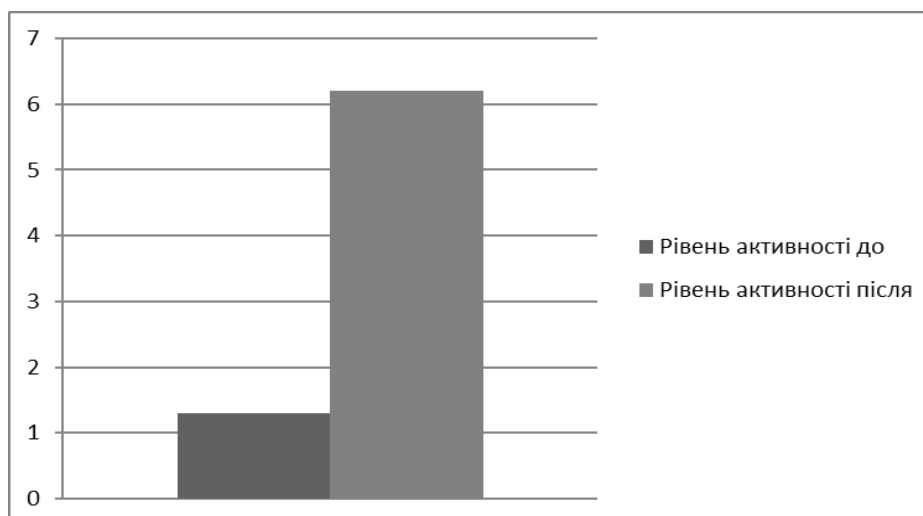

Рис. 1. Динаміка розвитку соціальної активності студентів, що навчаються за спеціальністю «Соціальна робота»

Важливо також зазначити, що під час проведення експерименту зростали не тільки знання студентів, але і їхня соціальна активність. Як видно з таблиці 7, рівень знань зріс з 6 до 9 (максимального рівня). У той же час, як показують результати (див. Табл. 6), рівень соціальної активності також стрімко зростає: з

1 – до 6-го. Тобто, якщо студенти спеціальності «Соціальна робота» на початку свого навчання в університеті переважно проявляли соціальну активність на рівні підтримки малих соціальних груп, то на четвертому курсі вони вже брали участь у створенні нових соціальних структур на рівні громад.

Таблиця 7.

Динаміка розвитку рівня знань студентів спеціальності «соціальна робота» у сфері соціальної активності

Рівень знань у сфері соціальної активності	Групи досліджуваних	Кількість студентів	Середній показник	Стандартне відхилення
	Соціальні працівники 1 курсу (до експерименту)	32	5,19	0,592
	Соціальні працівники 4 курсу (після експерименту)	32	9,00	0,000

Отже, як показують результати нашого дослідження, запровадження у навчальну програму дисциплін, що активізують творчу діяльність студентів, спрямовану на підтримку та розвиток соціуму, стає умовою формування та розвитку їхньої соціальної активності.

Висновки

1. Було встановлено значний розрив між рівнем знань у сфері соціальної активності та рівнем активності, спрямованої на підтримку і розвиток соціуму, а також на створення соціальних структур у студентів факультету психології на початку їх навчання в університеті.

2. Емпірично доведено, що подолати невідповідність соціальної активності та отриманих теоретичних знань у сфері соціальної роботи можливо завдяки застосуванню таких навчальних дисциплін, які б сприяли активізації студентів у розробці та втіленню соціальних проектів, починаючи з першого курсу їх навчання у закладі вищої освіти.

3. Студенти, які навчалися за програмою, що передбачає самостійну розробку соціальних проектів та втілення їх у життя, продемонстрували не тільки високий рівень обізнаності у сфері соціальної роботи, але й високий рівень соціальної активності, що свідчить про сформованість базової компетентності соціального працівника – соціальної активності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер А. Наука о характерах: понять природу человека / А. Адлер. – М.: Академический проект, 2013. – 253 с.
2. Сидоренко Е. В. Терапия и тренинг в концепции Альфреда Адлера / Е. В. Сидоренко. – СПб: Речь, 2002. – 347 с.
3. Чуйко О. В. Динаміка становлення особистісних новоутворень у студентів соціономічного

фаху / О. В. Чуйко // Наука і освіта. – 2018. – №1. – 54-59.

4. Dominelli L. Promoting environmental justice through green social work practice: A key challenge for practitioners and educators / L. Dominelli // *International Social Work*. – 2014. – Vol. 57(4). – P. 338-345.

REFERENCES

1. Adler, A. (2013). *Nauka o kharakterakh: poniat prirodu cheloveka [The science of characters: understanding human nature]*. Moscow: Academicals project [in Russian].
2. Sidorenko, E.V. (2002). *Terapiia i trening v kontseptsii Alfreda Adlera [Therapy and training in the concept of Alfred Adler]*. St. Petersburg: Rech [in Russian].
3. Chuiko, O. V. (2018). Dynamika stanovlennia osobystisnykh novoutvoren u studentiv sotsionomichnoho fakhu [Personal growth dynamics in students of socio-economic field]. *Nauka i osvita – Science and education 1*, 54-59. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-1->

7. Retrieved from: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2018/1_2018/7.pdf [in Ukrainian]

4. Dominelli, L. (2014). Promoting environmental justice through green social work practice: a key challenge for practitioners and educators. *International Social Work*, 57(4), 338-345.

Antonina Lovochkhina,
*Doctor of Psychology, associate professor,
Department of Social Work,*

Lesya Luta,
*PhD (Candidate of Sociological Sciences), associate professor,
Department of Social Work,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
2-a Akademika Hlushkova Str. Kyiv, Ukraine*

PSYCHOLOGY OF FUTURE SOCIAL WORKERS' SOCIAL ACTIVITY FORMATION

The article deals with psychological problems of organization and development of social activity of future social workers. The article covers the results of the carried out empirical research, performed in a longitude form, aimed to determine the dynamics of the formation and development of social activity of university students majoring in “Social Work”. The study involved 95 students of the Faculty of Psychology of Kyiv National University. The following research methods were used: Level of Social Activity Scale; Ecological Awareness and Ecological Culture Scale; drawing test “Socially Active Society”, as well as a method of observation of the respondents’ social activity. It has been proved that the disciplines providing not just learning theory but teaching how to apply the acquired knowledge and skills in practice, creating and introducing one’s own social projects promote the development of social activity as a basic competence of a social worker. As a result, statistically significant indicators of social activity of students’ development have been discovered from the first to the fourth year of studying at a university. A significant gap has been found between the level of knowledge in the field of social activity and the level of activity aimed at supporting and developing the society. The students who mastered the suggested program, which involves the independent development of social projects and their implementation, demonstrated not only high level of awareness in the field of social work, but also a high level of social activity being the basic competence of a social worker.

Keywords: social activity, green social work, professional competence, social interest, creation and support of social groups.

Подано до редакції 03.04.2018
